

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра Права (№ 702)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант ОП

Андрій СТАРОДУБЦЕВ

«30» серпня 2023 р.

**СИЛАБУС
ОБОВ'ЯЗКОВА ДИСЦИПЛІНА**

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»

Спеціальність: 262 «Правоохоронна діяльність»

Освітня програма: Правоохоронна діяльність

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2023 року

Харків – 2023р.

Розробник: професор кафедри права,
кандидат юридичних наук, професор Ігор ШИНКАРЕНКО

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри Права
Гуманітарно-правового факультету

Протокол № 1 від « 28» серпня 2023 р.

В.о. завідувач кафедри

Доктор юрид. наук., професор Наталія ФІЛІПЕНКО

1. Загальна інформація про викладача

ПІБ: Шинкаренко Ігор Ростиславович

Посада: професор

Науковий ступінь: кандидат юридичних наук

Вчене звання: професор

Перелік дисциплін, які викладає:

- «Судові і правоохоронні органи України»;
- «Кримінальне право. Загальна частина»;
- «Кримінальне право. Особлива частина»;
- «Кваліфікація та організація розслідування кримінальних правопорушень у сфері використання комп'ютерів, автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку»;

та іншим правопорушення на об'єктах критичної інфраструктури та повітряного транспорту»;

– «Використання кримінального аналізу у протидії кримінальним правопорушенням на об'єктах критичної інфраструктури: космічної діяльності та повітряного транспорту».

Напрями наукових досліджень:

- кримінально правові проблеми протидії окремим видам кримінальних правопорушень та удосконалення правового регулювання діяльності правоохоронних органів;
- безпека критичної інфраструктури;
- права людини та їх забезпечення під час здійснення слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів;
- історичні закономірності формування теорії ОРД як окремої галузі наукового знання та формування новітньої парадигми теорії та практики ОРД у сфері забезпечення загальної та спеціальної превенції, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень на об'єктах інфраструктури авіаційного транспорту та аерокосмічної галузі;;
- теоретичні проблеми формування метатеорії та приватних правових теорій;
- теоретичні, кримінально-правові та організаційно-тактичні проблеми забезпечення державної політики протидії злочинності на об'єктах аерокосмічної галузі як складової критичної інфраструктури України.

Профайл викладача: Тел.: (097) -970-81-66

E-mail: i.shynkarenko@khai.edu

<https://orcid.org/0000-0001-5524-2259>;

<https://education.khai.edu/lecturer/schinkarenko-igor-rostislavovich>

Актуальні оголошення на сторінці дисципліни в системі Mentor

Робоче місце: 205 к-2.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – третій

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг дисципліни: 3,5 кредитів ЄКТС / 105 годин, у тому числі аудиторних – 48 год. (лекції - 24 год., семінарські / практичні - 24 год.), самостійної роботи здобувачів – 57 год.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг дисципліни: 3,5 кредитів ЄКТС / 105 годин, у тому числі аудиторних – 12 год. (лекції – 4 год., семінарські / практичні - 8 год.), самостійної роботи здобувачів – 90 год.

Дисципліна обов'язкова

Види навчальної діяльності – лекції, семінарські / практичні заняття

Види контролю – модульний контроль, іспит, контрольна робота
(заочна форма навчання)

Мова викладання – українська

Пререквізити: «Теорія держави і права», «Юридична деонтологія», «Конституційне право України», «Адміністративне право» «Основи права Європейського союзу» .

Кореквізити навчальної дисципліни: «Кримінальний процес», «Кримінологія», «Криміналістика», «Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності».

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: вивчення та засвоєння студентами положень Загальної частини кримінального права, його завдань, функцій та принципів, оволодіння загальним понятійним апаратом кримінального права України, а також навичками правильного застосування загальних інститутів кримінального права при вирішенні практичних задач.

Завдання: є формування у студентів:

1) системи знань щодо:

- загальних та специфічні ознаки кримінального права, його предмету та методу правового регулювання,
- завдань, функцій та принципів кримінального права;
- загального понятійного апарату кримінального права України;
- інститутів, закріплених в Загальній частині кримінального права України, які узагальнюють ознаки, що властиві всім злочинам, передбаченим в Особливій частині;

2) системи вмінь:

- вільно орієнтуватися в структурі чинного Кримінального кодексу України;
- здійснювати пошук та систематизацію норм кримінального права України;
- тлумачити норми Загальної частини Кримінального

кодексу України;

- застосовувати положення Загальної частини кримінального законодавства при кваліфікації кримінально протиправних діянь;

- використовувати набуті знання і вміння в практичній діяльності;

3) уявлення:

- про поняття, структуру кримінального законодавства України;

- про основні інститути Загальної частини КК України;

- про поняття та терміни кримінального права;

- про структуру та особливості кримінально-правових норм;

- про поняття та значення складу кримінального правопорушення;

- про особливості кримінального покарання та його

призначення;

- про сутність кримінальної відповідальності.

Перелік компетентностей

Інтегральна компетентність. Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів правоохоронної діяльності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК4. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетентності (СК).

СК1. Усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ правоохоронної діяльності; дотримання основних принципів реалізації правоохоронної функції держави.

СК2. Здатність організувати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері правоохоронної діяльності.

СК3. Здатність професійно оперувати категоріально-понятійним апаратом права і правоохоронної діяльності.

СК4. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань та навичок у професійній діяльності.

СК5. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.

СК6. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК7. Здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості та суспільства, протидіяти нелегальній (незаконній) міграції, тероризму та торгівлі людьми.

СК8. Здатність ефективно забезпечувати публічну безпеку та порядок.

СК9. Здатність ефективно застосовувати сучасні техніку і технології захисту людини, матеріальних цінностей і суспільних відносин від проявів криміногенної обстановки та обґрунтовувати вибір засобів та систем захисту людини і суспільних відносин.

СК10. Здатність визначати належні та придатні для юридичного аналізу факти.

СК11. Здатність до аналізу та оцінки ризиків що впливають на вчинення адміністративних правопорушень та кримінальних злочинів (проступків).

СК12. Здатність систематизувати закономірності злочинності, визначати особу злочинця, причини і умови злочинності та її окремих видів, реалізовувати напрями і заходи її запобігання.

СК13. Здатність забезпечувати охорону об'єктів державної власності, державну охорону органів державної влади України та безпеку взятих під захист осіб, охорону фізичних осіб та об'єктів приватної і комунальної власності.

СК14. Здатність до використання технічних приладів та спеціальних засобів, інформаційно-пошукових систем та баз даних у правоохоронній діяльності та убезпечення об'єктів повітряного транспорту.

СК15. Здатність до застосування спеціальної техніки, спеціальних, оперативних та оперативно-технічних засобів, здійснення оперативно-розшукової діяльності.

СК16. Здатність у передбачених законом випадках застосовувати засоби фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю, тактичні прийоми під час службової діяльності вразі отримання інформації чи безпосереднього виявлення ознак правопорушення перебуваючи на місці події та в інших службових ситуаціях, а також здатність надавати домедичну допомогу.

СК17. Здатність здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

СК18. Здатність забезпечувати кібербезпеку, економічну та інформаційну безпеку держави, об'єктів критичної інфраструктури.

СК19. Здатність забезпечувати охорону державної таємниці та працювати з носіями інформації з обмеженим доступом.

СК20. Здатність вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень, заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб та публічній безпеці.

СК21. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми правоохоронної діяльності щодо убезпечення суб'єктів господарювання критичної інфраструктури та авіаційного транспорту.

СК22. Здатність виявляти потенційно-небезпечних осіб як фактор загроз правопорядку на об'єктах критичної інфраструктури та повітряного транспорту.

СК23. Здатність організувати функціонування системи охорони, контролю території об'єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту.

СК24. Здатність готувати відповідні правові документи за фактами виявлених правопорушень та організувати заходи щодо ліквідації їх наслідків.

Програмні результати навчання:

Соціально-гуманітарна ерудованість

ПРН1 Розуміти історичний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності.

ПРН2 Організувати культурний діалог на рівні, необхідному для ефективної професійної діяльності.

ПРН3 Збирати необхідну інформацію з різних джерел, аналізувати і оцінювати її.

ПРН4 Формулювати і перевіряти гіпотези, аргументувати висновки.

ПРН5 Розробляти тексти та документи з питань професійної діяльності, вільно спілкуватися українською та іноземною мовами усно і письмово у соціальній і професійній сферах.

ПРН6 Розуміти принципи і мати навички етичної поведінки, соціально відповідальної та свідомої діяльності у сфері правоохоронної діяльності.

Комунікація

ПРН7 Здійснювати координацію діяльності суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку, а також комунікацію з фізичними та юридичними особами з метою своєчасного реагування на кримінальні злочини, адміністративні правопорушення.

Професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій

ПРН8 Здійснювати пошук інформації у доступних джерелах для повного та всебічного встановлення необхідних обставин.

ПРН9 Користуватись державною системою урядового зв'язку, Національною системою конфіденційного зв'язку, формування та реалізації державної політики у сферах кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури, державних

інформаційних ресурсів та інформації, криптографічного та технічного захисту інформації, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку.

Праворозуміння

ПРН10 Виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ПРН11 Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ПРН12 Адаптуватися і ефективно діяти за звичних умов правоохоронної діяльності та за умов ускладнення оперативної обстановки.

ПРН13 Знати і розуміти відповідні вимоги законодавства, грамотно оформлювати процесуальні документи, що використовуються під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, здійснювати превентивні та примусові поліцейські заходи, а також кваліфікацію адміністративних та кримінальних правопорушень.

ПРН14 Здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя, підвищення професійної майстерності, вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності.

ПРН15 Працювати автономно та в команді виконуючи посадові обов'язки та під час розв'язання складних спеціалізованих задач правоохоронної діяльності.

ПРН16 Застосовувати заходи, спрямовані на усунення загрози життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального злочину чи адміністративного правопорушення.

Правозастосування

ПРН17 Використовувати основні методи та засоби забезпечення правопорядку в державі, дотримуватись прав і свобод людини і громадянина, попередження та припинення нелегальної (незаконної) міграції та інших загроз національній безпеці держави (кібербезпеку, економічну та інформаційну безпеку, тощо).

ПРН18 Застосовувати штатне озброєння підрозділу (вогнепальну зброю, спеціальні засоби, засоби фізичної сили); інформаційні системи, інформаційні технології, технології захисту даних, методи обробки, накопичення та оцінювання інформації, інформаційно-аналітичної роботи, бази даних (в тому числі міжвідомчі та міжнародні), оперативні та оперативно-технічні засоби, здійснення оперативно-розшукової діяльності.

ПРН19 Вміти застосовувати процедури надання першої медичної допомоги.

ПРН20 Підтримувати, встановлені на законодавчому рівні, умови дотримання дозвільної системи.

ПРН21 Організовувати заходи щодо режиму секретності та захисту інформації.

ПРН22 Вміти оцінювати обстановку, рівень потенційних загроз та викликів, прогнозувати розвиток обстановки, дій правопорушників та противник, вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення правопорушень.

Додаткові програмні результати навчання за спеціальністю

ПРН23 Вміння організовувати діяльність щодо убезпечення суб'єктів господарювання критичної інфраструктури та авіаційного транспорту.

ПРН24 Вміння організовувати спеціальні заходи з охорони правопорядку з використанням систем охорони, контролю території об'єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту.

ПРН25 Вміння виявляти потенційно-небезпечних осіб на об'єктах критичної інфраструктури та повітряного транспорту.

ПРН26 Вміння готувати відповідні правові документи за результатами здійснення адміністративних заходів, СРД та НС(Р)Д та під час оперативно-розшукової діяльності.

Зміст навчальної дисципліни ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Тема №1. Поняття і система кримінального права.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Семінарське заняття 2 год: Усне опитування, тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з підготовки до семінарського заняття та оцінка викладачем

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 0 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Семінарське заняття 0 год: Усне опитування, тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з підготовки до семінарського заняття та оцінка викладачем

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття кримінального права як самостійної галузі права, її ознаки, предмет та метод правового регулювання. Система кримінального права, завдання, функції та принципи. Охоронна функція кримінального права, її вираз у КК України і втіленість у кримінальній політиці. Регулятивна функція, її прояви в нормах кримінального права. Найважливіші принципи кримінального права: відповідальність лише за вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого законом як злочин; відповідальність лише за наявності вини; особистий характер відповідальності; індивідуалізація кримінальної відповідальності та покарання. Співвідношення кримінального права з суміжними галузями права.

Наука кримінального права як частина юридичної науки і одна з галузей суспільних наук. Зміст науки кримінального права. Предмет і методи науки кримінального права. Зв'язок науки кримінального права із суміжними науками (кримінологією, юридичною статистикою, психологією, психіатрією, судовою медициною тощо). Методи науки кримінального права. Основні завдання науки кримінального права.

Анотація. З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань та уявлень щодо поняття, сутності та ознак кримінального права України та його місця у системі права; основних завдань, функцій, принципів кримінального права України; предмету та методу правового регулювання кримінального права України; система кримінального права України.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, . ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК - 1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА №2. Закон про кримінальну відповідальність.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 8 год:

Лекція 4 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Семінарське заняття 2 год: Усне опитування, тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з підготовки до семінарського заняття та оцінка викладачем

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 8 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття та ознаки закону про кримінальну відповідальність, його завдання та функції. Структура Кримінального кодексу України. Зміст Загальної та Особливої частини Кримінального кодексу України. Структура (розділи, статті тощо), значення та органічний взаємозв'язок Загальної та Особливої частини Кримінального кодексу України.

Структура кримінально-правової норми, види диспозицій та санкцій. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність та класифікація видів такого тлумачення за різними підставами.

Порядок набрання та втрати чинності законом про кримінальну відповідальність.

Принципи дії закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі. Дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Зворотна дія цього закону у часі.

Зміст принципів чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі. Принцип громадянства, принцип територіальний, реальний та універсальний. Визначення поняття кордон, державний кордон України та з'ясування меж території України. Правові наслідки засудження особи за межами України. Видача особи, яка звинувачена у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань та уявлень щодо форм існування кримінального права; розкриття змісту та завдань-функцій закону про кримінальну відповідальність; з'ясування структури закону про кримінальну відповідальність та його правових норм; визначення теоретичного змісту тлумачення закону про кримінальну відповідальність; надання теоретико-прикладних знань щодо принципі дії закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА №3. Кримінальна відповідальність та її підстави.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Семінарське заняття 2 год: Усне опитування, тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з підготовки до семінарського заняття та оцінка викладачем

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Семінарське заняття 0 год: Усне опитування, тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з підготовки до семінарського заняття та оцінка викладачем

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття кримінальної відповідальності, її ознаки, форми реалізації кримінальної відповідальності. Сутність кримінальної відповідальності у науці кримінального права. Підстави кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність як один з видів юридичної відповідальності. Характерні ознаки кримінальної відповідальності. Визначення кримінальної відповідальності.

Відображення у кримінальній відповідальності факту реальної взаємодії особи, яка вчинила злочин і спеціальних органів держави в межах кримінально-правових відносин. Кримінально-правові відносини: їх юридичний зміст, суб'єкти та об'єкт. Момент виникнення і закінчення кримінальної відповідальності. Форми реалізації кримінальної відповідальності.

Підстави кримінальної відповідальності. Філософське обґрунтування кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Питання про свободу волі у кримінальному праві. Зовнішні та внутрішні обставини, які впливають на поведінку особи.

Єдина підстава кримінальної відповідальності. Фактична і юридична сторона в межах єдиної підстави кримінальної відповідальності. Матеріальна і процесуальна підстави кримінальної відповідальності.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення кримінальної відповідальності у науці кримінального права її співвідношення з юридичною відповідальністю, матеріальних та юридичних підстав кримінальної відповідальності.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА № 4. Кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor

матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 8 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття кримінального правопорушення в науці кримінального права, та законодавстві України. Умови визнання діяння, що містить формальні ознаки кримінального правопорушення малозначним. Класифікація кримінальних правопорушень. Склад кримінального правопорушення, поняття та ознаки. Класифікація складів кримінальних правопорушень.

Анотація: з урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення про кримінальне правопорушення, його склад, поділ кримінальних правопорушень на кримінальні проступки та злочини, класифікація злочинів та їх складів поняття кримінального правопорушення, основних ознак в чинному Кримінальному кодексі України, співвідношення понять кримінального правопорушення, кримінальної протиправності та правопорушення. Співвідношення кримінального правопорушення і складу кримінального правопорушення.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2. СКЛАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.

ТЕМА № 5. Об'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 8 год:

Лекція 4 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь,

бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 4 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 0 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття об'єкту кримінального правопорушення, класифікація та значення. Предмет кримінального правопорушення. Співвідношення об'єкта та предмета кримінального правопорушення. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, поняття та ознаки. Суспільно небезпечне діяння. Види та форми суспільно небезпечного діяння. Суспільно небезпечні наслідки. Причинний зв'язок у кримінальному праві. Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення об'єкта та об'єктивної сторони кримінального правопорушення у кримінальному праві України, сформувані у студентів під час самостійної роботи сформувані навички щодо визначення об'єкта та ознак, що характеризують об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА № 6. Суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 8 год:

Лекція 4 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції,

ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 4 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття та ознаки суб'єкта кримінального правопорушення. Види суб'єктів кримінального правопорушення. Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта кримінального правопорушення. Формула осудності (ч. 1 ст. 19 КК України). Поняття неосудності за кримінальним правом. Формула неосудності за Кримінальним кодексом України (ч. 2 ст. 19 КК України). Критерії неосудності: медичний (біологічний) та юридичний (психологічний). Вік кримінальної відповідальності. Поняття та ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Ознаки складу кримінального правопорушення, які характеризують суб'єктивну сторону. Поділ ознак суб'єктивної сторони загального складу кримінального правопорушення на обов'язкові та факультативні. Значення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Вина, форми вини. Мотив та мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Помилка, її поняття та види. Юридична помилка, її види і вплив на кримінальну відповідальність. Фактична помилка, її види і вплив на кримінальну відповідальність. Випадки, які приєднуються до помилок: помилка щодо особи потерпілого; відхилення дії чи удару.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення про кримінальне правопорушення, його суб'єкта, як одного з основних обов'язкових елементів складу кримінального правопорушення, без якого не може наставати кримінальна відповідальність, а також суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА №7. Стадії кримінального правопорушення.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 0 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 0 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття та види стадій вчинення кримінального правопорушення. Поняття закінченого кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 13 КК України). Поняття та види незакінченого кримінального правопорушення (ч. 2 ст. 13 КК України). Поняття готування до кримінального правопорушення, його об'єктивні та суб'єктивні ознаки (ч. 1 ст. 14 КК України). Відмежування готування до кримінального правопорушення від виявлення умислу. Поняття замаху на кримінальне правопорушення, його об'єктивні та суб'єктивні ознаки (ч. 1 ст. 15 КК України). Види замаху на кримінальне правопорушення. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення (ст.

16 КК України). Підстави кримінальної відповідальності за незакінчене кримінальне правопорушення. Кваліфікація незакінченого кримінального правопорушення. Поняття та ознаки добровільної відмови при незакінченому кримінальному правопорушенні (ст. 17 КК України). Правові наслідки добровільної відмови (ч. 2 ст. 17 КК України). Дійове каяття при вчиненні кримінального правопорушення: поняття і види. Відмінність дійового каяття від добровільної відмови.

Особливості кримінальної відповідальності за готування і замах на вчинення кримінального правопорушення та умови звільнення від кримінальної відповідальності при добровільній відмові при незакінченому злочині.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення про щодо змісту та стадій вчинення кримінального правопорушення і всебічне вивчення кримінального законодавства, а саме готування до злочину (ст. 14 КК); замах на злочин (ст. 15 КК); 3) закінчений злочин.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА №8. Співучасть у кримінального правопорушення.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 8 год:

Лекція 4 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 4 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 0 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 0 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття співучасті, її ознаки. Види співучасників кримінальних правопорушень. Поняття та ознаки організатора, виконавця, підбурювача та пособника кримінального правопорушення. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті. Форми співучасті: поняття та критерії поділу. Поділ форм співучасті за об'єктивними ознаками: проста співучасть; складна співучасть (співучасть із розподілом ролей). Поділ форм співучасті за суб'єктивними ознаками. Кримінальна відповідальність співучасників (ст. 29 КК України). Особливості кримінальної відповідальності організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації (ст. 30 КК України). Спеціальні питання відповідальності за співучасть: співучасть у кримінальних правопорушеннях із спеціальним суб'єктом; провокація кримінального правопорушення; експес виконавця; без наслідкова співучасть; невдале підбурювання або пособництво; добровільна відмова співучасників відповідно до ст. 31 КК України. Причетність до кримінального правопорушення. Поняття і види причетності

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення знань з виокремлення ступеня співучасті суб'єктів злочинної діяльності отримання знань щодо інституту співучасті та розмежування їхньої винуватості у вчиненні кримінальних правопорушень.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА №9. Множинність кримінального правопорушення.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження –0 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 0 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття та ознаки множинності кримінальних правопорушень, особливості її соціальної характеристики. Поняття одиничного кримінального правопорушення, його види. Ознаки повторності, сукупності, рецидиву. Інші види множинності.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення з питань інституту множинності кримінальних правопорушень (кримінальних правопорушень) у кримінальному праві України, щоб забезпечити уміння самостійно застосовувати отримані знання при самостійній підготовці до аудиторних занять та у подальшій практичній діяльності в органах внутрішніх справ (при застосуванні положень кримінального законодавства, правовій оцінці протиправних діянь,

відмежуванні кримінальних правопорушень від інших правопорушень).

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА №10. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, їх види та значення. Поняття та види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Загальні ознаки обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, їх значення. Поняття необхідної оборони. Загальні ознаки необхідної оборони. Ознаки правомірного заподіяння шкоди у стані необхідної оборони. Види експесу необхідної оборони та відповідальність за нього. Уявна оборона та вирішення питання про відповідальність при уявній обороні. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Крайня необхідність. Фізичний або психічний примус. Виконання законного наказу або розпорядження. Виправданий ризик. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння (ч.1 ст. 43 КК

України). Підстава і ознаки правомірності заподіяння шкоди: поняття та види (ч.2 ст. 43 КК України). Відповідальність за перевищення меж заподіяння шкоди відповідно до ч. 3 ст. 43 КК України.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення про обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння в кримінальному праві та законодавстві, їх поняття, види та умови правомірності; значення цих обставин в діяльності працівників органів внутрішніх справ.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 3. ПОКАРАННЯ

ТЕМА №11. Звільнення від кримінальної відповідальності.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 0 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 0 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття, правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності. Систематизація та класифікація видів звільнень від кримінальної відповідальності. Загальні кримінально-правові наслідки звільнення особи від кримінальної відповідальності. Характеристика окремих видів звільнень від кримінальної відповідальності, їх особливості та порядок

здійснення. Правові наслідки звільнення від кримінальної відповідальності.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення про поняття, юридична природа та значення інституту звільнення від кримінальної відповідальності, його види, характеристику окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності, передбачених розділом IX Загальної частини КК.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА №12. Покарання та призначення покарання.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття покарання та його місце серед форм реалізації кримінальної відповідальності. Мета покарання. Поняття та ознаки системи покарань. Види покарань, які містить у собі система покарань, встановлена. Загальні засади призначення покарання. Поняття і значення класифікації покарань. Класифікація покарань за порядком призначення покарань (ст. 52 КК України): основні покарання; додаткові покарання; покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові. Класифікація покарань за суб'єктом, до якого застосовується покарання: основні та спеціальні покарання. Класифікація покарань за можливістю визначення строку покарання: строкові та безстрокові покарання. Наслідки ухилення від покарання, призначеного

вироком суду

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення про зміст юридичної природи поняття, мети завдань та системи кримінальних покарань в Україні, їх відмінності від інших заходів державно-правового та громадського впливу.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА №13. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення про заходи кримінально-

правового характеру щодо юридичних осіб, підстав для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру, підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА №14. Звільнення від покарання та його відбування.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 0 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 0 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття та види звільнення від покарання та його відбування. Правові наслідки звільнення від покарання та його відбування. Класифікація видів звільнення від покарання та його відбування. Відмінність між звільненням від покарання і звільненням від кримінальної відповідальності. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням (ст. 77 КК України). Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (ст. 81 КК України). Поняття та значення. Підстави та умови умовно-дострокового звільнення. Види покарань, при відбуванні яких можливе умовно-дострокове звільнення. Невідбутий строк при умовно-достроковому звільненні, його значення. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення. Дострокове звільнення від додаткового покарання.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають

дітей віком до трьох років. Звільнення від покарання за хворобою. Амністія та помилування.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо сучасного уявлення про поняття та види звільнення від покарання та його відбування, правові наслідки звільнення від покарання та його відбування.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА 15. Судимість та її зняття і погашення.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 0 год:

Лекція 0 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 0 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Судимість. Поняття, ознаки та правові наслідки судимості у кримінальному праві України. Погашення судимості. загальні умови та строки погашення судимості. Зняття судимості. Підстави (умови) та порядок зняття судимості.). Особи, які визнаються такими, що не мають судимості (чч. 3–4 ст.88 КК України). Види припинення судимості. Обчислення строків погашення судимості (ст. 90 КК України). Наслідки вчинення нового кримінального правопорушення протягом цих строків (ч. 5 ст. 90 КК України). Зняття судимості та умови його застосування (ст. 91 КК України). Види зняття судимості. Відмінність зняття судимості від її погашення.

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки

формується система знань щодо сучасного уявлення змісту інституту судимості та вивчення положень законодавства щодо правових наслідків судимості у кримінальному праві України, алгоритму погашення судимості, загальних умов та строків погашення судимості, а також порядку зняття судимості, особливостей визначення підстав (умов).

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

ТЕМА № 16. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Форма здобуття освіти – денна

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Форма здобуття освіти – заочна

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 0 год: Тестування. Завантаження у систему Mentor матеріалу з вирішення ситуаційних задач та їх оцінка викладачем.

Самостійна робота 10 год: Опрацювання навчально- методичних матеріалів та завантаження у систему Mentor результатів самостійної роботи. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Загальна характеристика особливостей кримінальної відповідальності неповнолітніх як вияв гуманізму кримінального законодавства України. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Підстави такого звільнення (ст. 97 КК України). Види примусових заходів виховного характеру та особливості їх призначення. Наслідки ухилення неповнолітнього від застосування до нього примусових заходів виховного характеру. Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх, особливості їх застосування (ст.ст. 98-102 КК України). Особливості призначення покарання неповнолітнім (ст. 103 КК

України). Призначення позбавлення волі неповнолітнім за сукупністю злочинів або вироків. Особливості застосування до неповнолітніх звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 104 КК України).

Звільнення неповнолітніх від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 105 КК України). Підстави такого звільнення, види примусових заходів виховного характеру. Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 106 КК України). Особливості погашення та зняття судимості щодо осіб, які вчинили злочин у віці до 18 років (ст. 108 КК України).

Анотація: З урахуванням сучасних положень юридичної науки формується система знань щодо особливостей кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх зі їх звільненням від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК, ЗК -2, ЗК- 3, ЗК-7, ЗК-10, ФК -1, ФК-7, ФК-8, ФК 11-14, ФК16.

Результати навчання: ПРН1 -ПРН23.

5. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено.

Реферати, аналітичні огляди та інше – це індивідуальні завдання, які сприяють розширенню та поглибленню теоретичних знань з окремих тем навчальної дисципліни, формують навички самостійної роботи з навчальною та науковою літературою, кримінальним законодавством, судовою практикою.

6. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, практичних занять, індивідуальні консультації (при необхідності), самостійна робота студентів за матеріалами, опублікованими кафедрою (методичні посібники), проведення олімпіад, словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження)

7. Методи контролю

Поточний контроль: опитування на практичних заняттях; вирішення конкретних правових ситуацій; проведення письмових контрольних робіт з окремих правових інститутів; проведення програмованого контролю (тестування); проведення групових та індивідуальних консультацій.

Підсумковий контроль: складання модульного контролю; складання іспиту.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Модуль 1			
Самостійна робота з навчально-методичними матеріалами	0...2	3	0...6
Виконання практичних робіт	0..2	1	0...2
Семінарські заняття	0...2	2	0...4
Рішення тестових завдань	0-10	1	0-10
Усього за модуль			1-22
Модуль 2			
Самостійна робота з навчально-методичними матеріалами	0...2	8	0...16
Виконання практичних робіт	0...2	8	0...16
Рішення тестових завдань	0-11	1	0-10
Усього за модуль			1-42
Модуль 3			
Самостійна робота з навчально-методичними матеріалами	0...2	5	0...10
Виконання і захист практичних робіт	0..2	5	0...10
Рішення тестових завдань	0-10	1	0-16
Усього за модуль			1-36
Усього за курс			60...100

Семестровий контроль (іспит/залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту/заліку. Під час складання семестрового іспиту/заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту/заліку складається з:

I. Теоретична частина (питання для перевірки отриманих знань): складається з 2 запитань кожне оцінюється

максимально 20 балів.

1. Кримінальний кодекс України, його структура (побудова) та структура кримінально-правових норм Загальної частини. Види диспозицій і санкцій. -20 балів

2. Призначення покарання за сукупністю вироків (ст.71 КК). – 20 балів

II. Практична частина (завдання для виявлення рівня сформованості умінь та практичних навичок професійної діяльності). – максимальна оцінка 60 балів

Всього – максимальна оцінка 100 балів

Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки, знати:

- основні положення, його, предмет та метод правового регулювання;
- загальні та специфічні ознаки кримінального права,
- завдання та функції та принципи кримінального права;
- загальний понятійний апарат кримінального права України;
- інститути, закріплені в Загальній частині кримінального права України, які узагальнюють ознаки, що властиві всім злочинам, передбаченим в Особливій частині;
- правила застосування положень кримінального права та норм кримінального законодавства у частині поняття кримінального правопорушення, складу кримінального правопорушення, кримінальної відповідальності, покарання та обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння;
- правила кваліфікацію за фактами вчинення кримінальних правопорушень.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки. Уміти:

- вільно орієнтуватися в структурі чинного Кримінального кодексу України;
- здійснювати пошук та систематизацію норм кримінального права України;
- тлумачити норми Загальної частини Кримінального кодексу України;
- застосовувати положення Загальної частини кримінального законодавства при кваліфікації злочинних діянь;
- відтворювати основні поняття та категорії, що відображають сутність кримінального прав;
- довільно використовувати засвоєні знання для розв'язання типових ситуацій, що виникають під час розслідування, розкриття, запобігання злочинів, а також організувати свою діяльність на основі певного алгоритму;
- орієнтуватися у процесі зміни професійних завдань та ускладнення криміногенної обстановки, знаходити шляхи розв'язку нетипових задач, що виникають під час розслідування, запобігання злочинів;
- переосмислювати наявні знання стосовно нових змін, що відбуваються в кримінальному законодавстві України;

- варіативно розв'язувати професійні завдання.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);
- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку (20 балів);
- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);
- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);
- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);
- участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);
- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);
- проведення право освітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);
- написання реферату (5 балів);
- участь у не менше 2-х заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);
- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

9. Політика навчального курсу

1. Письмові роботи:

Планується виконання студентами обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: письмових робіт за результатами самостійної роботи за темами курсу, тестових завдань за модулями (перелік та зміст завдань за темами курсу міститься на сторінці в: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=4247>), письмових експрес-опитувань на семінарських заняттях тощо.

2. Академічна доброчесність:

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення. Порушення академічної доброчесності регулюється відповідно до Положень «Про систему забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти СУЯ ХАІ-НМВ-П/011:2017» та «Про академічну доброчесність» СУЯ ХАІ-НМВ-П/004:2019 від 21.06.2019(зі змінами від 22.01.2020)

(<https://khai.edu/ua/university/normativnabaza/polozheniya1/polozhennya-yaki-regulyuyut-poryadok-zdijsnennya-osvitnogo-procesu/>; <https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>)).

В 3. Відвідання занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Пропуски семінарських (практичних, лабораторних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/polozheniya1/polozhennya-pro-organizaciyu-sistemi-upravlinnya-yakistyu/polozhennya-pro-sistemu-zabezpechennya-yakosti/>).

10. Методичне забезпечення

1. Силабус обов'язкової дисципліни «Кримінальне право України. Загальна частина» для здобувачів вищої освіти, спеціальності 081 – «Право», перший рівень вищої освіти: денна форма навчання / Шинкаренко І.Р. Харків, 2023. 35 с. URL: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=1686>

2. Навчально-методичне забезпечення дисципліни "Кримінальне право. Загальна частина" для бакалаврів: денна форма навчання / Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т" ; уклад. І. Р. Шинкаренко. Харків, 2023. 621 с http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/K_Kriminalne_Pravo.pdf

3. Конспект лекцій обов'язкової навчальної дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина»: для студентів за спеціальністю 081 Право освітньою програмою Право: перший рівень навчання (бакалаврський): денна/заочна форма навчання. Харків, 2023. 327 с. URL:

<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=1686>

4. Плани практичних (семінарських) занять та завдання здо самостійної роботи навчальної дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина» для здобувачів вищої освіти, спеціальності 081 – «Право», перший рівень вищої освіти: денна форма навчання. / Укладачі: Шинкаренко І.Р. Харків: Нац. Аерокосм. університет, 2023. 129 с. URL:<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=1686>

5. Шинкаренко І. Р., Шинкаренко . І. Кримінальне право: склади окремих видів кримінальних порушень : навч. - наоч. посіб. (структур. - лог. схеми)URL: https://library.khai.edu/catalog?clear_all_params=

6. Шинкаренко І. Р. Кримінальне право. Особлива частина: склади окремих видів кримінальних правопорушень: навчальний-наочний посібник: структурно-логічні схеми / І. Р. Шинкаренко, Г.О. Спіцина, І. І. Шинкаренко, А. А. Стародубцев. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»; «Факт», 2022. 372 с.

7. Шинкаренко І. Р., Спіцина Г. О. Склади окремих кримінальних правопорушень відповідно умов особливого та воєнного періодів, бойових дій. Харків : Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»; «Факт», 2022. 64 с. ISBN 978-966-637-989-7https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=1686/fulltexts/doc/K_Kriminalne_Pravo.pdf

8. Електронний ресурс ХАІ 081-Право:
<https://education.khai.edu/program/081-1-40>

11. Рекомендована література

Базова:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 (із змінами та доп.). Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. *Юридический вестник*. 1998. № 4. С. 5.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 *Голос України*. 2001. 10 січ.

3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності / Резолюція 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р. ИАЦ Ліга бізнес-інформ, 2006.

4. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст.131 (із змінами та доп.).

5. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 3–4. Ст. 21. (із змінами та доп.).

6. Кодекс цивільного захисту України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 34-35, ст.458. (із змінами та доп.).

7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22.11.2018. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 17, ст.71. (із змінами та доп.).

8. Національна стратегія у сфері прав людини: Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021 «Про Національну стратегію у сфері прав людини» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#n13>

9. Стратегія боротьби з організованою злочинністю: Розпорядження

Кабінета Міністрів України № 1126-р від 16 вересня 2020 р. «Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

10. Постанови Пленуму Верховного суду в кримінальному судочинстві / укладачі Н. Кузнецова та ін. Київ:ЦНЛ, 2020. 400 с.

11. Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України [уклад. О. П. Горох]; За заг. ред. А. А. Музики. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 915 с.

12. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка В. В. Чернея. К., 2017. 1064 с.

13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. К.: Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.

14. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 20 січ. 2016 р. / О.М. Литвинов, П.Д. Біленчук, К.І. Беляков та ін.. Київ : Центр учб. літ., 2016. 536 с.

15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.

16. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. і допов. К.: ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

Підручники:

1. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-е вид., перероб. і допов. Х.: Право, 2015. 528 с.

2. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2015. 680 с.

3. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Литвинов О. М. Кримінальне право України. Особлива частина. Харків: Право, 2020. 656 с.

4. Кримінальне право України. Особлива частина: підруч. для студентів юрид. ВНЗ / [Ю.В. Баулін та ін.] ; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2015. 677 с.

5. Кримінальне право України. Особлива частина: навчальний посібник. Конспект лекцій. / За загальною редакцією Топчія В.В. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2021. 407 с.

6. Кримінальне право: поняття, джерела, завдання, функції, принципи та система. Наука кримінального права / В. Я. Тацій // Баулін Ю.В., Борисов В.І., Володіна О.О., Євдокімова О.В., Зінченко І.О., Ломако

В.А., Панов М.І., Пономаренко Ю.А., Тацій В.Я., Тихий В.П., Тютюгін В.І., Харитонов О.В . Кримінальне право України : загальна частина : підручник : гриф МОН України / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна . Харків, 2015. С. 11-29.

7. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи : навч. посіб. / І. О. Зінченко, О. О. Володіна ; М-во освіти і науки України, Нац. юридичний ун-т ім. Ярослава Мудрого, за заг. ред. М. І. Панова. - Харків. Право, 2019. 248 с.

8. Ємельянов В. П. Кримінальне право України: Загальна частина. Основні питання вчення про злочин : наук.-практ. посіб. Харків : Право, 2018. 142 с.

9. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: підручн. Вид. 3-тє, доп. і перероб. Одеса: Фенікс, 2018. 394 с.

10. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. ISBN 978-966-610-097-2

11. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина.- Вид. 9-те, перероб. та допов. Київ: Алерта, 2023. 576 с.

Допоміжна:

1. Актуальні проблеми кримінального права: навч. Посібник / В.В. Попович та ін. Київ: Юр Інком Інтер, 2009. 256 с.

2. Актуальні проблеми кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / В.Я. Тацій, В.І. Борисов, Л.М. Демидова та ін.; за заг ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, Л.М. Демидової. – Х.: Право, 2017. – 400 с.

3. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. Вінниця : ТОВ«Нілан-ЛТД», 2017. 896 с.

4. Новітні кримінально-правові дослідження – 2019 : альманах наукових досліджень / за ред. О. В. Козаченка, О. М. Мусиченко. Миколаїв: СПД Румянцева Г. В., 2019. 278 с.

5. Баулін Ю. В. Виклики «нової злочинності» та проблеми кримінального права в умовах глобалізації Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України в умовах глобалізації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 жовт. 2017 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. ролов. ред.) та ін. Харків : Право. 2017. С. 25-28

6. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 17 : Кримінальне право / редкол. В. Я. Тацій, В. І. Борисов та ін. Харків : Право, 2017. 1064 с.

7. Литвинов О. М. Концептуальна модель механізму реалізації кримінальної відповідальності : монографія / О. М. Литвинов, І. І. Митрофанов. Харків : Золота миля, 2017. 180 с.

8. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях): навч. посіб./за заг. ред. д-ра юрид. наук., проф. О. М. Литвинова; Литвинов О. М.,

Житний О. О., Клемпарський М. М. та ін. Харків: МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 328 с.

9. Кримінальне право та криминологія у світлі сучасних викликів : матеріали Регіон. круглого столу (30 вересня 2022 р., м. Дніпро). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 112 с. ISBN 978-617-8035-03-7

10. Каторкін Р. А. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу : монограф.; ред. В. В. Шаблистий. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 268 с. ISBN 978-617-645-480-9

11. Куц В. М. Юридична особа як об'єкт застосування кримінально-правових заходів : монографія / В. М. Куц, В. С. Сотниченко. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2017. 250 с.

12. Острогляд О.В. Основні положення кримінально-правової політики України та Кримінального права України (Загальна частина) [Текст] : навчальний посібник [в схемах та визначеннях, практичні завдання]. – 3-тє вид., переробл. та допов. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2021. 340 с.

13. Острогляд О. В. Кримінальний закон до, під час та після війни // Українська кримінальна юстиція в умовах війни: матеріали VIII (XXI) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 9–11 червня 2022 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 206-209

14. Шинкаренко І. Р., Шинкаренко І. І. Кримінальне право: склади окремих видів кримінальних правопорушень: навчально-наочний посібник: структурно-логічні схеми. Харків : Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» ; «Факт», 2021. 312 с.. URL: https://library.khai.edu/catalog?clear_all_params=

15. Шинкаренко І. Р. Кримінальне право. Особлива частина: склади окремих видів кримінальних правопорушень: навчальний-наочний посібник: структурно-логічні схеми / І. Р. Шинкаренко, Г.О. Спіцина, І. І. Шинкаренко, А. А. Стародубцев. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут; «Факт», 2022. 372 с.

16. Шинкаренко І. Р., Спіцина Г. О. Склади окремих кримінальних правопорушень відповідно умов особливого та воєнного періодів, бойових дій. Харків : Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»; «Факт», 2022. 64 с. ISBN 978-966-637-989-7

17. Силабус обов'язкової дисципліни «Кримінальне право України. Загальна частина» для здобувачів вищої освіти, спеціальності 081 – «Право», перший рівень вищої освіти: денна/заочна форма навчання / Шинкаренко І.Р. Харків, 2023. 29 с. URL: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=1686>

18. Навчально-методичне забезпечення дисципліни "Кримінальне право. Загальна частина" для бакалаврів: денна форма навчання / Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т" ; уклад. І. Р. Шинкаренко. Харків, 2022. 580 с http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/K_Kriminalne_Pravo.pdf

19. Плани практичних (семінарських) занять навчальної дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина» для здобувачів вищої освіти,

спеціальності 081 – «Право», перший рівень вищої освіти: денна форма навчання. / Укладачі: Шинкаренко І.Р. Харків: Нац. Аерокосм. університет, 2023.с 79 с. URL: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=1686>

20. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина» для здобувачів вищої освіти, спеціальності 081 – «Право», перший рівень вищої освіти: денна форма навчання. / Укладачі: І.Р. Шинкаренко, Харків: Нац. Аерокосм. університет, 2023. 37с. URL: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=1686> /fulltexts/doc /К_Kriminalne_Pravo.pdf

21. Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України [уклад. О. П.Горох];За заг. ред. А. А. Музики. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 915 с.

22. Ободовський О. В. Триваючі злочини у кримінальному праві України: монографія. Одеса : Юрид. л-ра, 2016. 256 с.

23. Орловський Р. С. Теоретичні та методологічні проблеми інституту співучасті у кримінальному праві України: монографія. Харків: Право, 2019. 624с.

24. Попко В. В. Транснаціональне кримінальне право: міжнародний аспект / Вадим Вікторович Попко ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : ВПЦ "Київ. ун-т", 2019. 431 с.

25. Савченко А. В., Шуляк Ю.Л. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах) [текст] : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 312 с.

26. Словник основних кримінально-правових термінів / авт.-укл.:І.О. Кисельов, В.В. Шаблистий, В.О. Лисенко, О.В. Чорна, Л.Г. Якименко. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 388 с.

27. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення в кримінальному праві : монографія. Х. : Право, 2016. 256 с.

28. Шаблистий В.В. Безпековий вимір кримінального права України: людиноцентристське дослідження: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ: Ліра ЛТД, 2015. 420 с.

29. Шалгунова С.А. Кримінальне право (Особлива частина): Конспект лекцій для денної форми навчання. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 464 с.

30. Шинкаренко І.Р. Злочини в сфері використання комп'ютерної техніки: кваліфікація, розслідування та протидія: монографія / І. Р. Шинкаренко, В.О. Голубєв,М.В. Карчевский, І.Ф. Хараберюш. - Донецьк: ДЮІ ЛДУВС, 2007. - 266 с.

31. Шинкаренко І.Р. Проблеми наукового забезпечення державної політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. *Вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх.* 2018. Спеціальний випуск №1. С. 190-198. включено до міжнародної науково метричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща, Варшава) DOI <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2018-CB1-190-198>

32. Mykola Nechyporuk, Volodymyr Pavlikov, Nataliia Filipenko,

Hanna Spitsyna, Ihor Shynkarenko Cyberterrorism Attacks on Critical Infrastructure and Aviation: Criminal and Legal Policy of Countering. Conference on Integrated Computer Technologies in Mechanical Engineering– Synergetic Engineering ICTM 2020: Integrated Computer Technologies in Mechanical Engineering. 2020 pp 206-217(Indexed by SCOPUS, INSPEC, WTI Frankfurt eG, zbMATH, SCImago More information about this series at. URL: <http://www.springer.com/series/15179> <https://doi.org/10.1007/978-3-030-66717-7>

33. Боротьба з тероризмом. (Рекомендовано МОН України) навчальний посібник/ Шинкаренко І.Р. розділ 4, / за заг. редакцією професора В.В. Коваленка / [Джужа О.М., Никифорчук Д.Й., Комарницький В.М. та ін.].- К.: Центр навчальної літератури, гриф МОН України, 2013. – 584с.

34. Шинкаренко І. Р., Шинкаренко І. І. Причини та умови низького рівня протидії кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 149 Кримінального Кодексу України. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. X Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 27-й річниці створення Харків. нац. ун-ту внутр. справ (м. Харків, 19 листоп. 2021 р.)* / МВС України, МОН України, Харків. Нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Харків : ХНУВС, 2021.С. 182-183 URL:

<http://univd.edu.ua/files/conference/41/fd35c8923025954ab86d.pdf>

35. Шинкаренко І. Р., Шинкаренко І. І. Кримінальне законодавство як підгрунття формування ефективної системи протидії діяльності злочинних спільнот. Протидія організованих злочинності: проблеми теорії та практики: Матеріали регіонального науково-практичного семінару (3 грудня 2021, м. Дніпро). Дніпро: ДДУВС, 2021.С. 112-117.

36. Шинкаренко І. Р., Шинкаренко І. І. Окремі аспекти міжнародного досвіду запобігання та протидії корупції. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід: матеріали доповідей на міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Харків, 03 грудня 2021р.)

37. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2021. С.55-57

38. Шинкаренко І. Р., Шинкаренко І. І. Забезпечення прав і свобод людини під час оперативно-розшукового та кримінального провадження щодо діяльності злочинних спільнот. *Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє : тези доп. учасників II – га Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 10 груд. 2021 р.)*, 187-193.

39. Шинкаренко І. Р., Байрамова Р. Р. Охорона права на життя ненародженої дитини. Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 19-20 травня 2021 р. / за заг. ред. Б. Р. Стецюка. Кропивницький : ЛА НАУ, 2021. С. 171 – 173. URL: http://www.klanau.kr.ua/images/docs/sbornik/materiali_2_mnp_konferencii.pdf

40. Шинкаренко І. Р., Клетьонкіна Ю. В. Особливості звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 19-20 травня 2021 р. / за заг. ред. Б. Р. Стецюка. Кропивницький : ЛА НАУ, 2021. С. 173 -176 URL:

- http://www.klanau.kr.ua/images/docs/sbornik/materiali_2_mnp_konferencii.pdf
41. Шинкаренко І. Р., Нурієв М. Н., Мамедов Т. Н., Ісраїллі К. Ф. Проблемні аспекти використання інституту умовного осуду в кримінальному праві Азербайджанської республіки . Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 19-20 травня 2021 р. / за заг. ред. Б. Р. Стецюка. Кропивницький : ЛА НАУ, 2021. С. 176 – 179/ URL: http://www.klanau.kr.ua/images/docs/sbornik/materiali_2_mnp_konferencii.pdf
  42. United states courts. Glossary of Legal Terms/. URL: <https://www.uscourts.gov/glossary/> .
  43. Criminal Law Legal Terms & Definitions. URL: <https://michellesuskauer.com/criminal-law-legal-terms-definition>.
  44. Criminal code of the republic of Uzbekistan/ Unofficial translation copied and paced 27 October 2009 from/ URL: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/55>.
  45. Model Codes for Post-Conflict Criminal Justice. URL: <https://www.usip.org/model-codes-post-conflict-justice-/volume-1>.
  46. Strafgesetzbuch (StGB).Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 30. März 2021 (BGBl. I S. 441) geändert worden ist"/ URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/BJNR001270871.html>.
  47. Theories of Criminal Law. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/criminal-law>
  48. Criminal Code of the French Republic (as of January 2020) (French version). URL: https://www.legislationline.org/download/id/8546/file/France_CC_am012020_fr.pdf.
  49. Criminal Procedure Code of the Republic of Italy (Part I) (2011) (Italian version). URL: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/22/Italy/show> .
  50. The Criminal Law in Force in Italy. URL: <https://www.jstor.org/stable/3306086>. <https://doi.org/10.2307/3306086/> .
  51. Criminal Code of the Kingdom of Netherlands (1881, amended 2012) (English version). URL: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/12/Netherlands/show/>.

15. Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. URL : <https://www.rada.gov.ua/>
2. Президент України. URL : <https://www.president.gov.ua/ru>
3. Верховний Суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/
4. Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
5. Національна академія правових наук України. URL: <http://www.apnu.kharkiv.org/>
6. Конституційний Суд України. URL : <https://ccu.gov.ua/>.

7. Газета "Урядовий кур'єр" URL : <http://ukurier.gov.ua/uk/>
8. Газета "Юридична практика" URL : <http://presa.ua/juridicheskaja-praktika.html>
9. Міністерство внутрішніх справ України. URL : <https://mvs.gov.ua/uk/contacts/ministry-internal-affairs>.
10. Міністерства Юстиції України www.gdo.kiev.ua
11. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>
12. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
13. Бібліотечно-бібліографічні ресурси Верховної Ради України. URL : <http://lib.rada.gov.ua/static/about/wellcome.html>
14. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL : <https://nlu.org.ua/>
15. Науково-технічна бібліотека Національного аерокосмічного університету ім. М.Є Жуковського (ХАІ). URL : <https://library.khai.edu/>